 negende editie
	Aardrijkskunde voor de onderbouw
	Algemene docentenhandleiding

www.degeo-online.nl

Inhoud

1	Voorwoord	3	
2	De kern van De Geo voor de onderbouw 9^e editie		4
3	Pakketsamenstelling	6	
4	Leerstofverdeling, leerlijnen en leerroutes		8
5	Opbouw van een leerjaar	11	
6	Didactische verantwoording	14	

1 Voorwoord

In deze algemene docentenhandleiding vindt u achtergrondinformatie bij de methode De Geo voor de onderbouw 9^e editie.

U vindt hier informatie over de kern van De Geo voor de onderbouw 9^e editie (par.2), praktische informatie over de samenstelling van het pakket (par.3), leerstofverdeling, leerlijnen en leerroutes (par. 4), de opbouw van een hoofdstuk (par.5) en een verantwoording van de didactische keuzen (par. 6).

Studiewijzers en tips voor routes per hoofdstuk vindt u in de docentenhandleidingen per hoofdstuk op www.degeo-online.nl.

Mocht u naar aanleiding van deze algemene docentenhandleiding vragen hebben, neemt u dan contact op met onze klantenservice onder telefoonnummer 088 – 800 2015, of via email: vo@thiememeulenhoff.nl

2 De Geo voor de onderbouw 9^e editie: de kern

Vertrouwd en vernieuwd

De Geo voor de onderbouw 9^e editie biedt veel vertrouws. Een gewaardeerd arrangement met lesboek, invulbaar werkboek en een prachtig Basisboek, stevige inhoud, sterke structuur en mooie vormgeving en illustraties. Alles zit er weer in.

Maar de 9^e editie biedt meer: meer variatie en meer differentiatiemogelijkheden, meer activerende didactiek, en ICT die vooral inzet op interactiviteit. In kaarten en tekeningen worden legenda onderdelen aanklikbaar, animaties maken processen inzichtelijk en leerlingen krijgen direct feedback op hun werk.

Diepgang, variatie en differentiatie

De Geo 9^e editie biedt voldoende stof voor een stevig gevuld programma. Maar wilt of moet u keuzes maken? Dan is dat geen probleem. Per leerjaar zijn er 8 hoofdstukken met telkens 4 *basisparagrafen* voor een stevige basis, en daarnaast veel verdieping en mogelijkheid tot differentiatie in de keuzeonderdelen. Enkele voorbeelden:

In iedere basisparagraaf bieden we een extra activerende didactiek opdracht aan (met de aanduiding *Anders actief*) die eventueel kan worden ingezet in plaats van enkele andere opdrachten uit de paragraaf. Deze opdracht staat in de basisparagraaf zelf. U kunt deze opdracht naar keuze wel of niet inzetten, voor de hele klas of voor enkele leerlingen, als alternatief, als extra of als verdieping. In de docentenhandleiding per hoofdstuk vindt u daarvoor suggesties.

Na de basisparagrafen kunt u met de hele klas aan de slag met *Zoom In*: een onderwerp uit het hoofdstuk wordt extra uitgediept, vaak via een activerende didactiek opdracht.

In het vertrouwde *Keuzemenu* kunnen individuele leerlingen met uiteenlopende opdrachten aan de slag als herhaling, verdieping of verbreding.

Per leerjaar worden daarnaast nog drie *projecten* uitgewerkt waaraan u uw leerlingen gedurende meerdere lessen kunt laten werken.

Heldere basis met duidelijke leerlijn en leerroutes

Ieder hoofdstuk is geschreven voor ca. 9 lessen, inclusief toetsing. Dat betekent dat u voor 8 hoofdstukken 72 lessen nodig heeft. Uitgaande van 2 lessen per week zijn dat 36 lesweken. Velen van u zullen keuzes maken uit de stof. Om dat te faciliteren is de *leerlijn* voor de drie leerjaren helder uitgewerkt. Binnen de leerlijn worden suggesties gedaan voor keuzes die u kunt maken in heldere *leerroutes*. U vindt deze leerlijn en leerroutes in paragraaf 4 van deze algemene docentenhandleiding. Daarnaast worden in de docentenhandleidingen per hoofdstuk suggesties gedaan voor een basis en een verkorte route voor dat betreffende hoofdstuk.

Het digitale materiaal: interactief en geïntegreerd

In de digitale De Geo kunnen u en uw leerlingen, in plaats van in een werkboek, aan de slag met digitale opdrachten bij iedere paragraaf. De opdrachten maken gebruik van audiovisuele en interactieve mogelijkheden.

Leerlingen kunnen hun werk maken, opslaan, nakijken en rapporteren. Het Basisboek wordt De GeoPedia. In De GeoPedia worden beelden interactief en wordt er aanvullend audiovisueel materiaal aangeboden. Het ICT-materiaal zorgt voor meer beleving, een rijkere context en het activeren van meerdere zintuigen van leerlingen.

Alle digitale onderdelen van De Geo zijn logisch met elkaar verbonden: vanuit de opdrachten worden leerlingen naar de bijbehorende lesstof gestuurd.

Op maat: voor iedere leerling en situatie het juiste aanbod

Iedere leerling kan aan de slag met het materiaal dat het beste bij hem of haar past. De Geo 9^e editie biedt een combinatie aan leermiddelen waarmee meerdere leerstijlen worden bediend, waarmee de eigen verantwoordelijkheid van leerlingen wordt aangesproken, en waarmee inzicht geboden wordt in leerstof en leerproces, bijv. door opdrachten en toetsen te labelen naar de taxonomie van Bloom. Het aanbod maakt het ook mogelijk in iedere schoolsituatie de juiste mix van middelen in te zetten. Een school kiest die middelen die passen bij de betreffende ICT situatie en wensen, maar ook bij de didactische en onderwijskundige principes van de school, en de afwisseling in leer- en werkprocessen die docenten en leerlingen wensen.

3 Pakketsamenstelling

Vijf niveaus

De Geo voor de onderbouw 9^e editie bestaat uit de vijf vertrouwde niveaus: vmbo-bk, vmbo-kgt, vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo.

Arrangement*

Ieder niveau heeft een Lesboek en een invulbaar werkboek. Vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo hebben daarnaast nog het Basisboek.

Op www.degeo-online.nl vinden uw leerlingen de ICT opdrachten en de oefentoetsen.

Daarnaast zijn alle opdrachten uit het werkboek ook digitaal te maken in de interactieve werkomgeving. U kunt er dus voor kiezen een paragraaf, in plaats van in het werkboek, geheel digitaal te maken, een enkele keer of zelfs altijd.

Ten slotte kunt u ook geheel digitaal werken. U heeft dan alle onderdelen van de methode digitaal: lesstof, De Geopedia (Basisboek) en opdrachten.

Werken met alleen de boeken

U kunt ervoor kiezen alleen te werken met de boeken. ICT opdrachten waarnaar vanuit de werkboeken verwezen wordt, kunnen dan door de leerlingen niet rechtstreeks benaderd worden. Docenten kunnen de opdrachten wel via de docentenpagina van degeo-online bereiken en beschikbaar stellen voor hun leerlingen.

U kiest dan voor:

- De Geo Lesboek
- De Geo Werkboek
- De Geo Basisboek (vmbo-t/h, hv en v)
- De Geo Startlicentie docent of De Geo Totaallicentie docent

Werken met boeken en alle interactieve opdrachten

U kunt ook kiezen voor het werken met boeken + aanvullende ICT + toegang tot het volledige digitale verwerkingsmateriaal in de interactieve werkomgeving.

U kiest dan voor:

- De Geo Lesboek
- De Geo Werkboek +online
- De Geo Basisboek (vmbo-t/h, hv en v)
- De Geo Startlicentie docent of De Geo Totaallicentie docent

Volledig digitaal werken

Wilt u graag volledig digitaal werken zonder boeken? U krijgt dan een volledig geïntegreerde digitale werkomgeving waarin alle stof van Lesboek, Werkboek en Basisboek (De Geopedia) is opgenomen. Alle onderdelen van De Geo zijn logisch met elkaar verbonden: vanuit de opdrachten worden leerlingen naar de bijbehorende lesstof gestuurd.

U kiest dan voor:

- De Geo digitaal
- De Geo Startlicentie docent of De Geo Totaallicentie docent

Volledig digitaal werken én beschikken over alle boeken

Wilt u alle vrijheid om die middelen in te zetten die u op een bepaald tijdstip of in een bepaalde situatie het beste uitkomen? Dan kunt u ook kiezen voor een methodelicentie. Voor een prijs per leerling per leerjaar beschikt u over alle leermiddelen die De Geo 9e editie biedt, van boek tot ICT.

Neem daarvoor contact op met onze klantenservice onder telefoonnummer 088 – 800 2015, of via email: vo@thiememeulenhoff.nl. Een educatief adviseur zal vervolgens met u een afspraak maken.

*Aangeboden arrangementen zijn afhankelijk van ontwikkelingen in het onderwijsveld. Aanpassingen op het hier beschreven arrangement kunnen voorkomen. Kijk voor de meest recente mogelijkheden op www.degeo-online.nl of neem contact op met onze klantenservice onder telefoonnummer 088 – 800 2015, of via email: vo@thiememeulenhoff.nl.

4 Leerstofverdeling, leerlijnen en leerroutes

Jaarplanning

Alle niveaus kennen 8 hoofdstukken en 4 basisparagrafen. Alleen vwo kent 8 hoofdstukken met 5 basisparagrafen.

In de lesplanningen gaan we uit van telkens 9 lessen per hoofdstuk. Dat is een totaal van 72 lessen. Bij 2 lessen per week zijn dat 36 lesweken.

Opbouw van een hoofdstuk

	<i>slu's</i>
Start	0,5
§1	1,5*
§2	1,5
§3	1,5
§4	1,5
Zoom in/uit	0,5
Keuzemenu	0,5
Finish	0,5
Toets	1

aantal slu's per hoofdstuk   9

*Omdat vwo 5 basisparagrafen telt moet u op dat niveau sneller door een basisparagraaf werken dan hier aangegeven om een hoofdstuk in 9 lessen te kunnen afwerken.

U maakt keuzes uit de geboden lesstof als u:

- minder weken ter beschikking heeft,
- minder snel door de lesstof gaat of wilt gaan,
- projecten wilt inplannen,
- eigen materiaal invoegt.

Het maken van keuzes wordt op de volgende manieren door De Geo ondersteund:

- Het onderscheid in basisparagrafen en keuzestof
- Helder uitgewerkte leerlijnen en leerroutes over alle leerjaren (zie verderop in deze paragraaf)
- Basis- en verkorte routes per hoofdstuk (zie docentenhandleidingen per hoofdstuk op www.degeo-online.nl)

Leerlijn en leerroutes

Leerlijnen

In de inhoudsopgave van de lesboeken van vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo vindt u een beknopt overzicht van de leerlijnen. Voor vmbo-bk en vmbo-kgt staan die niet in de boeken opgenomen om de leerlingen niet te overladen met te veel informatie.

Voor alle stromingen geldt dat de *uitgebreide leerlijnen* op www.degeo-online.nl in het docentenmateriaal te vinden zijn. De (schema's uit de) inhoudsopgave zijn hier verder uitgewerkt met per hoofdstuk een overzicht van inhoud, thema's, begrippen, vaardigheden en werkwijzen, B-nummers, atlaskaarten, digitale atlassen en andere digitale hulpmiddelen.

Leerroutes

Om u te helpen een planning over het jaar of meerdere jaren, en een eventuele keuze uit (delen van) hoofdstukken te maken, zijn er suggesties voor leerroutes.

Zoals eerder aangegeven in deze handleiding zijn er per hoofdstuk suggesties voor basis en verkorte routes in de docentenhandleidingen per hoofdstuk op www.degeo-online.nl.

Daarnaast zijn er suggesties voor leerroutes in een jaar en over meerdere leerjaren. Een voorbeeld daarvan vindt u op de volgende bladzijde. De complete set is te vinden op www.degeo-online.nl.

LEERROUTE

VOORBEELDROUTE met 6 hoofdstukken

Deel 1hv Fysische
Geografie

1	Canada, dichtbij en veraf		
2	Natuurlandschappen op aarde		
3	Zuidoost-Azië, cultuur en ontwikkeling		
4	Je eigen omgeving	VERVALT	
5	Natuur en landschap in Europa		
6	Nederland in de wereld		
7	Natuurrampen in Japan		
8	Spanje, land in Europa	VERVALT	

Deel 2hv

9	Zuid-Afrika, land in ontwikkeling	VERVALT	
10	Van de bergen naar de zee		
11	Water en duurzaamheid in Nederland		
12	Duitsland, ontwikkeling en stilstand		
13	Globalisering in China		
14	Turkije, tussen Europa en Azië		
15	Natuurgeweld: VS en Zuid-Azië		
16	Opkomende landen: Zuid-Korea - Brazilië	VERVALT	

Deel 3hv

17	Nigeria als ontwikkelingsland		
18	Nederland inrichten		
19	Chili, vulkanen en klimaten		
20	Europa in beweging	VERVALT	
21	Multicultureel Amerika		
22	Duurzame aarde (voedsel, energie, klimaat)	VERVALT	
23	Rusland in Eurazië		
24	Landschappen van Nederland		

Per leerjaar 6 hoofdstukken

Per hoofdstuk 3x volledig

27 lessen

	3x de basis	21 lessen
Daarnaast	eigen invulling (bij 72 lessen) (bijvoorbeeld Project)	24 lessen

NB deel 2 en 3 onder voorbehoud

Zie voor de overige leerroutes het Excelbestand Leerroutes_hv

5 Opbouw van een leerjaar

Ieder leerjaar bestaat op alle niveaus uit *8 hoofdstukken* en *3 projecten*.

Ieder hoofdstuk heeft eenzelfde opbouw. Deze opbouw met de verschillende onderdelen wordt hier besproken:

Start

De Start bestaat uit een prikkelend beeld en verhaal dat de leerling nieuwsgierig maakt. De opdrachten bij de Start ondersteunen dit nieuwsgierig maken. De opdrachten activeren daarnaast de voorkennis van leerling en geven een korte introductie op wat in het hoofdstuk aan de orde komt.

In de Start staat altijd een overzicht van de hoofdvraag en deelvragen uit het hoofdstuk.

Basisparagrafen

Na de start komen er vier (voor vwo vijf) basisparagrafen.

In de basisparagrafen komt de basisleerstof aan de orde aan de hand van theorie, voor vmbo-t/h, havo/vwo en vwo deels uit het Basisboek, toegepast in een voorbeeldregio. Een nieuwe regio wordt altijd geïntroduceerd met een kaartje van de ligging van de betreffende regio.

Teksten worden altijd gestructureerd met kopjes en de vertrouwde structuurtekens

- ▶ hoofdzaak
- kenmerk(en) van hoofdzaak
- bijzaak

Nieuwe begrippen staan in kleur en vet weergegeven. Begrippen die worden herhaald (uit een eerder hoofdstuk of eerdere paragraaf) staan zwart en vet weergegeven.

Regelmatig staat er beleevingsverhaal in een paragraaf waarin een inwoner van een gebied (vaak een leeftijdgenoot) vertelt over zijn of haar leven.

De afwisseling tussen tekst en illustraties is een goed afgewogen balans.

Kaarten zijn waar mogelijk kleurenblindheidproof.

Onderaan een paragraaf staan de relevante Basisboeknummers en vaardigheden genoemd. Voor de vmbo edities die niet met het Basisboek werken staan hier de vaardigheden genoemd die expliciet in de paragraaf aan de orde komen.

Eén van de basisparagrafen kan een bronnenparagraaf zijn. In plaats van een doorlopende tekst bestaat de theorie in deze paragraaf alleen uit bronnen. Leerlingen leren in deze paragraaf om informatie op een andere manier te vergaren, leren werken met bronnen en passen daarbij relevante vaardigheden expliciet toe.

De basisparagrafen in het werkboek bestaan uit de volgende vaste onderdelen:

Verwerkingsopdrachten (inclusief Basisboek)

Aan de hand van deze opdrachten bestuderen en verwerken de leerlingen de stof uit lesboek en Basisboek.

Anders actief

Deze opdracht is vaak een grotere (groeps)opdracht, soms volgens de principes van activerende didactiek, die kan worden ingezet ter vervanging van een aantal of soms alle verwerkingsopdrachten uit de paragraaf.

Deze opdracht valt vaak in de hogere niveaus van de taxonomie van Bloom.

Deze opdracht kan ingezet worden om de leerlingen de stof op een andere manier te laten bestuderen. Maar de opdracht kan ook als herhaling van de stof of verdieping (van specifieke vaardigheden) worden ingezet. In de docentenhandleiding bij het betreffende hoofdstuk staan daarvoor suggesties.

Herhaling

In deze opdrachten wordt de stof uit de paragraaf op hoofdlijnen kort herhaald.

Hier worden ook altijd de Uittreksels gemaakt. Voor havo en vwo staan die uittreksels online.

Voor vmbo staan die altijd in het werkboek.

Wat moet je leren?

Iedere paragraaf wordt in het werkboek afgesloten met een leeroverzicht 'wat moet je leren?' waarin staat genoemd welke theorie, begrippen en vaardigheden leerlingen moeten leren.

Proeftoets online

Iedere paragraaf wordt afgesloten met een online proeftoets op www.degeo-online.nl.

Boven iedere opdracht staat met icoontjes aangegeven wat een leerling nodig heeft of moet doen om de opdracht te kunnen maken: atlas, lesboek, Basisboek, computer, samenwerken, vaardigheden.

De opdrachten gaan uit van de 54^e editie van de Bosatlas. Op www.degeo-online.nl staan omnummertabellen voor wie een andere atlas gebruikt.

De opdrachten zijn een afwisseling tussen gesloten en open opdrachten, opdrachten waarin actief met kaarten, grafieken en tabellen gewerkt wordt en individuele en groepsopdrachten.

Anders actief: Zoom in

In Zoom in gaat de hele klas aan de slag met een grote, vaak activerende didactiek, opdracht waarbij een onderwerp uit de basisparagrafen verder wordt uitgediept of verbreed. De Zoom In bouwt voort op wat

de leerlingen hebben geleerd in de basisparagrafen.

De opdrachten richten zich vaak vooral op de hogere niveaus uit de taxonomie van Bloom: analyseren, evalueren en creëren.

Anders actief: Keuzemenu

In het Keuzemenu kunnen individuele leerlingen kiezen voor een opdracht die bij hen past. De menu's zijn geschikt om in te zetten voor differentiatie naar tempo, niveau, interesse en leerstijl. De opdrachten variëren in doel: herhaling, verbreding en verdieping komen voor.

Finish

In de finish in het lesboek staan alle begrippen met definities uit het hoofdstuk op een rij.

In het werkboek herhalen de opdrachten de hoofdlijnen van de stof uit het hoofdstuk. Er wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag uit de Start. Aan de hand van leren leren spelletjes en opdrachten (zoals begrippenspellen, puzzels, mindmaps en races tegen de klok) komen hoofdzaken nog een keer aan de orde.

Projecten

Achter in ieder lesboek staan drie projecten waar leerlingen meerdere lessen aan werken. Ook staan er suggesties voor vakoverstijgende projecten.

De aanpak verschilt per project en staat uitgewerkt in het werkboek en met werkbladen op www.degeo-online.nl. De basis is meestal het doen van onderzoek. De opzet van ieder onderzoek wordt verder toegelicht in de docentenhandleiding van het hoofdstuk waarbij het specifieke project aansluit. U ziet dat in de inhoudsopgave van het lesboek.

In enkele projecten zijn invalshoeken gehanteerd die gebaseerd zijn op de key concepts van Taylor: diversiteit, interactie, verandering en beeldvorming. Het KNAG publiceerde hierover een artikel in Geografie

(http://www.geografie.nl/tijdschrift/lesmateriaal/86/index.php?id=639&tx_ttnews%5BpS%5D=1306879200&tx_ttnews%5BpL%5D=2591999&tx_ttnews%5Barc%5D=1&tx_ttnews%5Bpointer%5D=3&cHash=bae534d336)

In onderzoeken wordt soms één invalshoek belicht, soms enkele, bijvoorbeeld door leerlingen in groepjes deelonderzoeken te laten uitvoeren. De opzet van ieder project is altijd een stappenplan voor het doen van onderzoek.

Toetsen

De Geo 9e editie biedt zowel toetsen voor leerlingen (diagnostische toetsen) als voor docenten (in te zetten als diagnostische of eindtoetsen).

Leerlingen kunnen een diagnostische interactieve toets maken met feedback en score op www.degeo-online.nl:

- Aan het eind van iedere paragraaf.
- Aan het eind van ieder hoofdstuk.

Docenten hebben per hoofdstuk de beschikking over:

- 10 Toetsvragen per paragraaf: 5 meerkeuzevragen en 5 open vragen. Naar behoefte kan uit deze toetsvragen een samengestelde toets gemaakt worden over een aantal paragrafen naar keuze.
- Een eindtoets over het hele hoofdstuk, bestaande uit gesloten en open vragen.
- Alle toetsen zijn er ook als Wintoets bestand.

6 Didactische verantwoording

Van oudsher staan enkele uitgangspunten centraal bij De Geo. Het zijn bewezen waarden die van De Geo al 45 jaar een gewaardeerde methode maken. Ook in de 9^e editie zijn deze waarden weer verankerd. Maar we hebben de methode natuurlijk ook opnieuw verbeterd. De uitgangspunten van De Geo voor de onderbouw 9^e editie zijn:

- **Gedegen inhoud**
- **Glasheldere structuur**
- **Afwisselend en activerend**
- **Flexibel en op maat**
- **Interactief en geïntegreerd**
- **Een eigen insteek voor vmbo en havo/vwo**

Gedegen inhoud

Diepgang

De Geo staat voor zeer gedegen inhoud met veel diepgang waarbij de stof altijd wordt aangeboden in een regionale context. De gedegen inhoud komt tot uiting in de stevige teksten, mooie en inhoudelijke illustraties en stevige opdrachten met een goede opbouw, veel variatie en veel mogelijkheid tot differentiatie.

Voor verankering van de basiskennis en de diepgang op niveau vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo hanteert De Geo het beproefde Basisboek. Voor vmbo-bk en vmbo-kgt is deze basisstof geïntegreerd in de stof van het lesboek om de samenhang tussen leerstofonderdelen meer voorgestructureerd te kunnen aanbieden aan deze leerlingen.

Leerlijn en leerroutes

De verdeling van vakinhouden en vakvaardigheden en -werkwijzen is vastgelegd in een leerlijnen overzicht over alle leerjaren. In het leerlijnenoverzicht en de verschillende leerroutes zijn keuzemogelijkheden aangegeven. Ook staat aangegeven wat wel en niet aan de orde komt in de betreffende route. Zo weet u exact wat u eventueel over slaat en wat u zeker aan de orde wilt hebben. Bij de lesstofindeling gaan we uit van 36 lesweken. Voor meerdere situaties zijn duidelijke studiewijzers opgenomen met een basisroute en een uitgebreide route per hoofdstuk.

Het is altijd mogelijk de basisparagrafen te doen. Daarnaast is er voldoende mogelijkheid voor afwisseling, keuzen en extra's. Differentiatie is volop mogelijk naar tempo, niveau, interesse en leerstijl/doceerstijl.

Glasheldere structuur

De Geo staat voor glasheldere structuur: duidelijk en werkbaar.

Eenduidige indeling

In De Geo 9^e editie werken we die structuur uit in een eenduidige indeling in hoofdstukken en paragrafen, zowel in de boeken als het digitale materiaal. Een leerling die met boeken werkt of digitaal werkt komt in beide media dezelfde structuur tegen. In zowel een paragraaf in het boek, als een

paragraaf online wordt gewerkt aan dezelfde leerdoelen. Boekparagrafen en digitale paragrafen zijn daardoor uitwisselbaar.

Uiteraard maakt het digitale materiaal gebruik van de extra mogelijkheden die de digitale leerstof biedt, zoals een voorleesfunctie, inzoommogelijkheid, extra audiovisueel en interactief beeldmateriaal, en interactieve oefenopgaven om de leerling optimaal te ondersteunen in zijn leerproces.

Een hoofdstuk is altijd op dezelfde manier ingedeeld, met duidelijke basisparagrafen voor stevige basiskennis en daarnaast veel keuzemogelijkheden voor verdieping, verbreding en differentiatie naar tempo, niveau, interesse en leerstijl/doceerstijl.

U staat nooit voor onaangename verrassingen door de heldere structuur. Keuzemogelijkheden zijn helder weergegeven.

Structuurtekens

De teksten zijn gestructureerd met kopjes en de vertrouwde structuurtekens. Dit ondersteunt het aanleren en onderhouden van leesvaardigheden van leerlingen. In de methode wordt uiteraard aangesloten bij het juiste taalniveau van leerlingen.

Zaakvakken zijn bij uitstek talige vakken. De leerstof wordt altijd contextrijk aangeboden, d.w.z. met een verhaal over een situatie in een gebied. Dat maakt de stof begrijpelijk voor leerlingen. Aardrijkskunde heeft daarbij van alle zaakvakken het rijkste begrippenkader en aardrijkskundige begrippen worden door leerlingen soms als abstract en moeilijk ervaren. De Geo biedt hiervoor de structuurtekens en de samenvattingsopdrachten (uittreksels), met behulp waarvan leerlingen onderscheid leren te maken in hoofd- en bijzaken. De samenvattingsopdrachten dwingen ook nog eens om een tekst echt en goed te lezen.

Lezen (en schrijven) en aardrijkskunde is en blijft desondanks een lastige combinatie. In de eerste plaats is het geografisch redeneren en het geografisch besef doel van het vak. Taal speelt daarbij uiteraard een heel belangrijke rol, maar het moet niet een hindernis zijn. Bovengenoemde maatregelen moeten leerlingen daarbij helpen.

Daarnaast besteden we veel aandacht aan formuleringen. Voor leerlingen is het belangrijk teksten te lezen op het juiste niveau, maar ook zo concreet mogelijke opdrachten te lezen. In de opdrachten gaan we daarom nauwkeurig om met formuleringen van instructies.

Leeroverzicht en uittreksel

De te leren stof staat opgesomd in een overzicht 'Wat moet je leren?' en staat samengevat in een door de leerling zelf in te vullen uittreksel.

Begrippenoverzichten

Alle begrippen met hun definities en paginanummers staan overzichtelijk weergegeven in een begrippenlijst per hoofdstuk en een register, ook digitaal.

Aardrijkskundige vaardigheden

Het vaardighedenoverzicht (voor vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo uitgewerkt in het Basisboek, en voor vmbo-bk en vmbo-kgt als bijlage achter in het lesboek) geeft een helder overzicht over de te beheersen vaardigheden.

In het lesboek staat bij iedere paragraaf aangegeven welke vaardigheden expliciet aan de orde komen en in opdrachten worden geoefend. In de opdrachten wordt naar deze vaardigheden verwezen waardoor ze door oefening en herhaling worden ingesleten.

Afwisselend en activerend

De lesstof wordt zeer gestructureerd maar ook vol afwisseling aangeboden.

Behapbaar en afwisselend

Per leerjaar zijn er 8 hoofdstukken met telkens 4 basisparagrafen, met extra aandacht voor keuzeonderdelen (differentiatie). Dat zorgt voor behapbare hoeveelheden stof, afwisseling, veel keuze en flexibiliteit. De hoofdstukken bieden uiteraard veel diepgang. Daarvoor zorgen de stevige basisparagrafen met daarnaast de vele keuzemogelijkheden.

Uit de opbouw van hoofdstukken blijkt het regionale karakter van De Geo. Hoofdstukken behandelen thema's die in Nederland, een land of regio in Europa of in de rest van de wereld zijn geplaatst. Daarnaast wisselen fysisch geografische onderwerpen de sociaal geografische onderwerpen af in de hoofdstukken en in de paragrafen. Enkele hoofdstukken, zoals een hoofdstuk over natuurlandschappen, krijgen een meer fysische insteek.

Het lesboek wisselt teksten en aantrekkelijke illustraties goed met elkaar af. Ook verlevendigen persoonlijke belevingsverhalen van bewoners van de aan bod komende regio's de paragrafen. Vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo leerlingen raadplegen het Basisboek voor hun basiskennis en leren zo werken met het opzoeken en combineren van kennis.

Een paragraaf in het werkboek is gevuld met zeer uiteenlopende en afwisselende opdrachten waarbij leerlingen verschillende werkvormen toepassen en waarbij zij zowel met vergaren van kennis en verkrijgen van inzicht oefenen, als met toepassen en creëren.

Taxonomie van Bloom

Alle opdrachten en toetsen zijn in de docentenhandleiding en antwoordmodellen gelabeld naar de taxonomie van Bloom volgens de indeling Kennis – Begrip – Toepassing – Analyse – Evaluatie – Creatie. In de digitale De Geo kunt u in het resultatenoverzicht van uw leerlingen zien welke resultaten de leerlingen op de verschillende niveaus van deze taxonomie halen.

Op deze manier kunt u naar behoefte opdrachten aanbieden of juist weglaten voor individuele leerlingen.

Regionale insteek

Het lesboek behandelt de stof vanuit concrete regio's die de stof verlevendigen en de leerlingen boeien. De regionale insteek maakt de leerstof aantrekkelijk voor leerlingen.

Regio's worden regelmatig met elkaar vergeleken, vaak uitgewerkt in een bronnenparagraaf of Zoom in.

Omgevingsonderwijs

Regelmatig wordt aandacht gegeven aan omgevingsonderwijs in De Geo door opdrachten op te nemen waarbij leerlingen een thema in hun eigen omgeving bestuderen (en vergelijken met een andere regio) of gegevens verzamelen uit hun eigen omgeving.

Actualiteit

Docenten geven meestal aan dat het inbrengen van actualiteit in hun les vooral een taak voor henzelf is. De Geo ondersteunt daarbij door de leerlingen regelmatig een actuele situatie te laten onderzoeken/uitzoeken in opdrachten. Daarnaast biedt De Geo bij iedere paragraaf actuele audiovisuele ondersteuning op www.degeo-online.nl. In de digitale Geo worden opdrachten en links up to date gehouden. Ten slotte worden in De Geogids en De Geokrant actuele lesbrieven, aansluitend bij de lesstof in De Geo, gepubliceerd.

Activerend en voor meerdere leerstijlen

De kern van activerende didactiek is dat leerlingen aan het denken worden gezet. Om dit voor de docent maar ook voor de leerling zichtbaar te maken, is het belangrijk dat de opdrachten, behalve dat ze de leerlingen aan het denken zetten, ook zo zijn opgesteld dat ze het denkproces en het resultaat daarvan zichtbaar maken. De docent kan zo controle uitoefenen op het leren, kan monitoren, een diagnose stellen, sturen en een opdracht eventueel aanpassen. Bij activerende didactiek heeft de leerling met zijn denkproces invloed op de uitkomst van de opdracht en bepaalt deels ook de waarde van deze uitkomst.

De Geo 9^e editie besteedt in de hele methode aandacht aan activerende didactiek. In teksten, illustraties en opdrachten worden leerlingen voortdurend aangezet tot actief denken door hen te prikkelen, door leerlingen te laten ontdekken en door leerlingen te laten creëren.

De Geo kenmerkt zich door praktische toepassing: veel regionale toepassing, praktijkverhalen, belevingsgerichte verhalen, actief produceren van kaarten en diagrammen, analyseren van foto's, maken van tekeningen, gedichten, songteksten of verhalen, classificeren, presenteren etc.

Kortom, ook in de basisparagrafen zit veel activerende didactiek.

De Geo wil tegelijkertijd het werken in de klas en daarbuiten door een heldere structuur zo goed mogelijk begeleiden. Daarom geven we opdrachten waarbij speciale handelingen moeten worden uitgevoerd, extra materialen nodig zijn, of bijvoorbeeld in groepen gewerkt moet worden een uitgelichte plaats in de methode. We noemen deze plaatsen Anders actief.

Een vast onderdeel van iedere basisparagraaf is een Anders actief-opdracht. Hier gaan leerlingen, vaak in groepjes, met grotere toepassing en/of creatieve opdrachten met de stof uit de betreffende basisparagraaf aan de slag. De opdrachten zijn vooral gericht op de denkvaardigheden toepassen, analyseren, evalueren en creëren uit de taxonomie van Bloom.

Wil een docent of leerling meer van dergelijke opdrachten uitvoeren, dan biedt De Geo na de vier basisparagrafen een groot Anders actief deel dat bestaat uit Zoom In en het Keuzemenu. Daar gaan leerlingen met verschillende werkvormen in zeer uiteenlopende opdrachten aan de slag.

Op deze manier is er alle mogelijkheid voor differentiëren naar tempo, niveau, interesse en leerstijl/doceerstijl.

Voor projectmatig werken biedt De Geo per leerjaar drie grotere projecten aan. Daarbij worden uiteraard ook de vertrouwde suggesties voor vakoverstijgende projecten uitgewerkt.

In de Finish bij ieder hoofdstuk is extra aandacht voor leren leren door middel van verschillende werkvormen zoals maken van mindmaps, begrippenspellen en het elkaar overhoren.

Met de vele keuzemogelijkheden en afwisselende werkvormen voorziet De Geo op veel verschillende niveaus in activerende didactiek: van kleinere individuele en groepsopdrachten in de basisparagrafen, via grotere individuele of groepsopdrachten in keuzeonderdelen tot grote, zelfs vakoverstijgende, projecten.

Flexibel en op maat

De Geo voor de onderbouw 9^e editie past in iedere schoolsituatie met een aanbod van de juiste mix van middelen. U kunt die middelen in zetten die passen bij de betreffende ICT situatie, maar ook bij de didactische en onderwijskundige principes van de school, en de afwisseling die u en uw leerlingen graag willen. Het arrangement biedt u alle mogelijkheden in de range van volledig werken met boeken tot volledig digitaal werken.

De stevige basis met de vele keuze- en differentiatiemogelijkheden, uitgewerkt in heldere leerroutes en leerlijnen en het labelen van opdrachten en toetsen volgens de taxonomie van Bloom, maakt het naar keuze inzetten van de juiste onderdelen van de stof op het juiste moment gemakkelijk.

De vijf edities (vmbo-bk, vmbo-kgt, vmbo-t/havo, havo/vwo, vwo) maken het mogelijk per klas het juiste basisniveau aan te bieden.

Het digitale materiaal: interactief en geïntegreerd

In de digitale De Geo kunnen u en uw leerlingen, in plaats van in een werkboek, aan de slag met digitale opdrachten bij iedere paragraaf. De opdrachten maken gebruik van audiovisuele en interactieve mogelijkheden. Leerlingen kunnen hun werk maken, opslaan, nakijken en rapporteren.

Het Basisboek wordt De GeoPedia. In De GeoPedia worden beelden interactief en wordt er aanvullend audiovisueel materiaal aangeboden. Het ICT materiaal zorgt voor meer beleving, een rijkere context en het activeren van meerdere zintuigen van leerlingen.

Alle digitale onderdelen van De Geo zijn logisch met elkaar verbonden: vanuit de opdrachten worden leerlingen naar de bijbehorende lesstof gestuurd.

Een eigen insteek voor vmbo en havo/vwo

De Geo kiest er voor om de hoofdlijnen in de didactiek in de methode in de gehele onderbouw voor alle edities hetzelfde te houden. Veel (vak)didactische en onderwijskundige principes gelden immers voor alle niveaus. Uiteraard zijn er ook verschillen. We maken daarbij onderscheid tussen havo/vwo edities enerzijds (vmbo-t/havo, havo/vwo en vwo) en vmbo edities anderzijds (vmbo-bk en vmbo-kgt). De verschillen betreffen:

Inhoud

De inhoud voor vmbo verschilt van die van havo/vwo op de volgende punten:

- gekozen thema's bereiden voor op de specifieke thema's van de betreffende bovenbouw programma's.
- het vmbo heeft 2 leerjaren dus minder lestijd. Bij de keuze voor inhouden en vaardigheden is er, naast de voorbereiding op het bovenbouw programma, aandacht voor specifiek voor het vmbo aantrekkelijke onderwerpen.
- de basisstof uit het Basisboek van thv is evenwichtig verdeeld over de lesboeken van het vmbo. Het Basisboek wordt alleen ingezet bij de thv-edities. In de vmbo edities bieden de deze basisstof geïntegreerd in de lesboeken aan.

De vwo editie wijkt op de volgende wijze af van havo/vwo:

- per paragraaf extra verdiepende opdrachten bij extra vwo-Basisboeknummers
- per paragraaf extra, verdiepende inhoud
- per hoofdstuk een extra basisparagraaf

De vmbo-t/havo editie wijkt op de volgende punten af van havo/vwo:

- per paragraaf iets minder inhoud
- per paragraaf een aantal eenvoudigere opdrachten.

De vmbo-bk editie wijkt op de volgende punten af van vmbo-kgt:

- per paragraaf iets minder inhoud
- per paragraaf een aantal eenvoudigere opdrachten.

Vaardigheden

In de vmbo edities bieden we een aparte vaardighedenbijlage aan achter in het lesboek. De vaardigheden en werkwijzen staan voor de hv edities opgenomen in het Basisboek.

Inductieve benadering

Bij vmbo is meer dan bij havo/vwo aandacht voor een inductieve benadering van de stof: teksten worden zoveel als mogelijk vanuit concrete voorbeelden geschreven. Dit gebeurt ook bij havo/vwo, maar daar is regelmatig een meer deductieve aanpak mogelijk. In alle edities vormen concrete (regionale) voorbeelden een zeer belangrijk en prominent onderdeel van de methode.

Taalniveau

Het taalniveau in zowel lesboek als werkboek sluit uiteraard aan bij het juiste niveau. Voor vmbo is het taalgebruik eenvoudiger dan voor havo/vwo.

Kleinere stappen

Opdrachten zijn voor het vmbo meer dan voor havo/vwo opgedeeld in kleinere stappen. Zo nemen we de vmbo leerlingen bijvoorbeeld bij het analyseren van een foto meer bij de hand door de foto in het werkboek op kenmerken te laten inkleuren.

Daarnaast heeft havo/vwo ten opzichte van vmbo een meer theoretische benadering zonder de concrete praktijk die de stof voor leerlingen zo begrijpelijk en aantrekkelijk maken uit het oog te verliezen.

Dagelijks leven

Voor het vmbo is zeer regelmatig extra aandacht voor de vraag 'wat betekent dit voor mij'? Relevantie en betekenis van het geleerde voor de eigen dagelijkse praktijk maakt de stof voor vmbo leerlingen begrijpelijker en daarmee aantrekkelijker.

De Geo werkt met aparte auteursteams voor havo/vwo en voor vmbo. Binnen ieder team is op die manier optimaal aandacht voor de specifieke doelgroep waarvoor gewerkt wordt. Uiteraard is afstemming tussen beide teams regelmatig aan de orde.